

EN LILLE NOLSTALTISK HISTORIE

fortalt af Erling Thorsfelt
august 2010

En Mustang jager fra RAF over Utrecht bygningen (Helmerhus) på Rådhuspladsen. I aktionen deltog 28 North American Mustang jagere foruden 20 Mosquito bombefly.

I forbindelse med læsningen af en bog om anden verdenskrig, stødte jeg på datoen 21 marts 1945. Jeg var på det tidspunkt skoleelev på Ryesgades skole, vi havde netop haft tegnetime som var mit ynglings fag, jeg fik til opgave at bringe en stor trækasse med alle tegnerekvisitterne ned til en anden klasse, da jeg var nået ned af trappen til mellem reposen hvor der var store vinduer fik jeg mit livs chok, en flyver i meget lav højde med Royal Airforce mærker på fløj over mod fælledparken samtidig med at det ringede til luftalarm, chokket bevirkede at jeg tabte kassen og indholdet som indeholdt små porcelæns kar til vandfarver gik i tusinde stykker. Den sene luftalarm som totalt overraskede tyskerne skyldes et nøje planlagt angreb fra engelsk side. Målet for angrebet var Shell huset som lå i Vester Farimagsgade og som var besat af tyskerne, her havde man anbragt fangerne som var modstands folk på den øverste etage, så de var de mest udsatte ved et luftangreb. De engelske maskiner fløj så lavt henover Danmark mod København at de ikke blev opdaget før end de smed de første bomber mod Shell huset, så snedigt at de ramte de nedre etager i bygningen så mange af fangerne blev reddet og kunne flygte i den panik situation der opstod.

De engelske fly gik til angreb 3 gange, desværre medførte det til ulykkelige omstændigheder, et af flyene ramte en lysmast og faldt ned i den Franske skole i Frederiksberg Alle, andre af flyene troede at det var målet og smed deres bomber over skolen som blev bombet sønder og sammen, mange elever og nonner mistede livet. Det

fly som jeg så flyve meget lavt over Ryesgades skole faldt ned i fælledparken tæt ved Øster Alle lige over for Idrætsparken. Efter afblæsningen af luftalarmen fik vi fri fra skole og det rygtedes hurtigt hvor flyet var faldet ned i fælledparken, så vi drenge spænedede over fælledparken hen til ulykkestedet, vraget røg endnu og piloten var væk allerede, der var nu kommet flere folk til som begyndte at pille ting og sager fra flyvraket, jeg havde i mange år derefter en stump aluminium som souvenirs. Tyskerne var ikke nået frem endnu men pludselig var der en der råbte: Gestapo kommer, og alle spænedede væk. Dagene derefter ledte tyskerne efter den engelske pilot, i Lægeforeningens boliger blev der foretaget husundersøgelser af Gestapo, jeg husker tydeligt at de vadede ind i vores lille toværelses lejlighed med maskinpistolerne klar til at skyde. Efter krigs afslutningen kom det frem at der havde været 2 engelske besætningsmedlemmer i flyet og at de havde været skjult på loftet i boliglænge F for senere at være blevet smuglet til Sverige. Selvom det nu er 65 år siden, står denne dags oplevelser lysene klart for mig, så der vel noget om at jo ældre man bliver, jo bedre husker man tilbage i tiden.

Monumentet der er sat til minde om de omkomne og sårede ved den misforståede bombing af Den franske Skole

---oOo---

**Som et kuriosum er forfatteren til ovenstående historie selv bekendt med bygningen på fotoet med Mustang jageren, idet han i mange år var blikkenslager, en særlig vovet en af slagsen som det fremgår af det viste Politiken pressebillede.
Nedenstående uddybende faglige kommentar er skrevet af broderen Erik som også i sin tid var blikkenslager.**

Erling har kun rendejernene at støtte sin fod på (én ad gangen). Den indvendige gæring ved nedløbsrøret er allerede fikseret. Til denne indvendige gæring skal nu tagrenden med den udvendige gæring som Erling holder i hånden vrides på plads i forvulsten på den indvendige gæring. Derefter venter så de næste hjørner efter samme princip. Alle samlinger loddes derefter på stedet.

Makkeren (lærlingen på taget) skal i tovet, som i sidste ende er bundet omkring en skorsten, holde dette stramt så Erling kan holde sig ind mod tagfladen (Man kan i denne forbindelse sige, at jo længere der var fra skorstenen og til den arbejdsfrie længde af

arbejdstovet, jo længere ned ville man falde hvis det gik galt. Og som Erling siger: Dette målte man vel aldrig rigtigt, hvorfor man i princippet kunne nå at ramme fortovet inden tovet strammede sig til! Tovet var i øvrigt altid bundet i en såkaldt "Løs Sløjfe" så det ved et evt. fald ikke ville stramme til i en løkke omkring livet, hvilket fra højt fald ville være fatalt)

I det følgende skriver Erling Thorsfelt erindringer om den skole han gik på, nemlig Ryesgades Skole som også var mange af Philip familiens medlemmers skole. Området "Brumleby", Gl. Lægeforeningens Boliger var tilknyttet denne skole.
Anledningen til erindringen var en opfordring fra Københavns Stadsarkiv i anledning af FOLKESKOLEN i 200 ÅR.

Ryesgades Skole. Billedet er taget efter at bygningen ikke længere tjente som skole. Efter 1989.

Ryesgades Skole

Af Erling Thorsfelt

Ryesgades skole på Østerbro var en af de mindre kommune skoler i København, den var bygget med to hovedindgange og var helt sikkert opdelt med øje for en total adskillelse af pige- og drengeelever. Klassetrinene gik fra første til syvende klasse, skulle der læses videre i det der hed mellemskolen, blev man adskilt i femte klasse, og så foregik det på en anden skole. Ryesgade og de omkringliggende gader var et decideret arbejderkvarter med både første, anden og tredje baggårde i meget små lejligheder så eleverne på skolen kom ikke fra de mest velbjergede familier.

Selv er jeg vokset op i de gamle Lægeforeningens boliger, det såkaldte "Brumleby", her gik langt de fleste børn også i Ryesgades Skole. Min første skoledag i klassen 1.a var spændende, vi var 36 drenge i klassen der blev præsenteret for vores klasselærer, som fortalte at skoletiden var fra klokken otte om morgenen til klokken to om eftermiddagen og det var alle ugens dage fra mandag til lørdag. Samtidig indskærpede han, at det var strafbart at putte fingrene ned i blækhuset, der var anbragt midt på skrivepulten. Den første skoledag blev jeg fulgt af min mor, det er den eneste gang på 7 år at en af mine forældre har været på skolen, al forbindelse mellem skole og hjem var en karakterbog, der med mellemrum skulle underskrives af forældrene.

Lærerstabten bestod hovedsagelig af ældre agtværdige personer, der fra første dag indgød en enorm respekt. De mandlige var hver dag ulasteligt klædt med jakke, skjorte og slips, de kvindelige lærere var altid i kjoler med hvide kraver og håret opsat med knude i nakken. Der var stor personlig forskel på de forskellige lærere, jeg var heldig med min klasselærer, han var streng men altid retfærdig, han gav os aldrig lektier for, det var nok at vi gik seks timer i skole hver dag. Andre af lærerne havde til tider svært ved at styre deres temperament.

Vores sanglærerinde havde altid en perfekt knaldsort frisure, rygten gik at hun bar paryk. Viceinspektøren var en korpulent ældre karseklippet herre, der holdt streng justits overalt på skolen, han var meget hurtig på aftrækkeren når spanskrøret skulle bruges, paradoksalt nok lå der en

kurvemagerbutik på Blegdamsvej lige uden for skolen, den var leverandør af spanskrør, som var fast inventar i drengenes klasseværelser.

Udover lærerstaben var der ansat en sygeplejerske, som med mellemrum vejede og målte eleverne. Hun kunne sende undervægtige elever til et ophold på en svagbørnskoloni. En skolebetjent og hans kone havde en lejlighed og boede fast på skolen, de havde en stor schæferhund, der til skræk og advarsel fulgte skolebetjenten når der skulle hentes en elev, der pjækkede, tilbage til skolen. Betjentens kone stod for køkkenet, hvor skolemaden blev tilberedt. Hvis man havde gjort et byærinde for en lærer og skulle henvende sig på læreværelset i et frikvarter, blev man mødt med enorm tobakståge af pipe- og cigarrøg. Ud over at gå i byen for en lærer var det strengt forbudt for eleverne at forlade skolen i skoletiden.

2. A på Ryesgades Skole 1943. Forfatteren står som nr. 2 fra højre i øverste række.

Undervisningen var især baseret på dansk og regning, som blev banket ind i hovederne på alle eleverne. Dansk med vores klasselærer omfattede skrivning, læsning, skrivning efter lærerens diktat samt skrivning af en genfortælling oplæst af læreren. De skrevne bogstaver skulle være ens for

alle, eleverne skulle på skift læse højt efter danskbogen. I regnetimerne var regnelæreren en meget særegen type, han var meget høj, var pukkelrygget og bar altid et stort kors i en kæde på brystet, så alene hans udseende udgjorde stor respekt og ligefrem angst for mange af eleverne. I regning blev der lagt stor vægt på at terpe den lille og store tabel, de almene regnetyper blev lært, og senere kom der tekst-regneopgaver til. Alle regneopgaver blev nedskrevet i det brune kladdehæfte med blyant.

I fjerde klasse fik vi tyskundervisning, symbolsk var der ingen klasser på skolen der havde engelsk under den tyske besættelse, hvem der havde vedtaget hvad, står hen i det uvisse. I tysktimerne blev vi undervist af den korpulente karseklippede viceskoleinspektør - han mindede i den grad om den tidligere tyske præsident Hindenburg. Spanskrøret hos viceinspektøren sad altid meget løst i hans hænder, samtidig med at han knaldede det ned i bordet blev de tyske verber lært. Vi havde samme viceskoleinspektør i geografi. Her gik han især meget op i at fortælle om det vidunderlige nye tyske tredje rige, måske lidt af en manipulering af os drenge. Vi fik da også lært om alle egnene i Danmark og hvor de forskellige byer ligger.

Som bifag havde vi naturhistorie, religion, danmarkshistorie, sangtimer, tegning, gymnastik og madlavning. For os drenge var det sjovt at være i skolekøkkenet og lære at lave havregrød og bage småkager.

Sanglærerinden, der måske bar den sorte paryk, afstraffede ulydige elever med at hun bar en fingerring med et ophøjet mønster, hun vendte ringen og gav en knaldende lussing, så eleven i flere timer havde et tydeligt aftryk af mønstret på kinden.

Tegning var et af mine bedste fag, her kunne ens fantasi rigtig blive udfoldet. Tegnslæreren havde en ret stor trækasse, der rummede alt til faget, pensler i alle størrelser og mange små porcelænskar til vandfarvemaling.

Efter krigsafslutningen fik skolen tilført en ny drengeklasse, en såkaldt overvågningsklasse, de var alle udefra kommende elever, der havde været kropumulige i deres skolegang og blev nu samlet til en fælles gang øretæver af den værste brutale lærer, jeg havde oplevet. Han lærte dem at danse helt op på tærerne ved at hive dem op i begge ører eller i de små hår ved siden af ørerne.

Andre aktiviteter var at vi hver fjortende dag kom i brusebad, det foregik i gymnastiksalens baderum. Tilsynsførende var skolebetjenten, der efter elevernes indsæbning og afvaskning med varmt vand gav alle eleverne en vandslange-efterspuling med iskoldt vand. Der blev også dyrket idræt, der blev spillet rundbold og håndbold i skolegården. Da Blegdamsvej under krigen var afspærret i begge ender, fordi Frimurerlogen var besat af det tyskvenlige Schalburgkorps, var det først efter krigen at vi spillede fodbold i den nærliggende Fælledparken.

En gang hver sommer var der skoleidrætsdag, hvor eleverne fra alle Københavns kommuneskoler samledes på Østerbro Stadion under indmarch til Frederik den Ottendes Honnørmarch over højtaleranlægget. Der blev så dystet drabeligt mellem skolerne i forskellige atletikgrene, os fra Ryesgades Skole fremviste os i hvide korte bukser og hvide trøjer med en blå måge på brystet.

Vandskræk eller ej, alle drengeeleverne fik lært at svømme. Bademesteren havde en lang stang, hvor der for enden var en bøjle man kunne klamre sig til indtil svømningen var lært. Om vinteren foregik det i Østerbros svømmehal og om sommeren på badeanstalten Kip i Nordhavnen, her var vandet møgbeskidt, men det blev der ikke taget hensyn til, svømning skulle læres.

En anden årlig begivenhed var hele skolens heldagsudflugt til Københavns Zoo. Alle eleverne fik madpakke med, transporten foregik med sporvogne, linje 3 havde i dagens anledning fået ekstra bageste vogne på og holdt klar uden for skolens bagindgang på Blegdamsvej - selv om den var afspærret, kørte linje 3 under hele krigen igennem sin rute. Hen ad eftermiddagen fik vi fri og måtte selv klare at komme fra Valby tilbage til Østerbro.

Sommer- og efterårsferierne blev af mange elever holdt hjemme på stenbroen. En skoleinspektør Østrup var foregangsmand for at skaffe ferieophold til københavnerbørnene, så de kunne komme ud og få noget frisk luft på landet. Jeg var heldig at få en ferieplads på en gård i Vestjylland, som gik i arv til mindre søskende. Der blev indsat særtog kun til feriebørnene, og turen fra Københavns Hovedbanegård til Ringkøbing kunne dengang tage otte til ni timer.

Udover ferierne var der noget der hed fjortendagslov, en dejlig fridag fra skolen hver fjortende dag. Ryesgades Skole holdt strengt på, at skoletiden

skulle bruges til lærdom, så der var ikke noget der hed feriekoloni eller andre aktiviteter uden for skolen bortset fra en af de mere kedelige, det årlige besøg hos skoletandlægen.

Ryesgades Skole havde ikke selv nogen tandklinik, så med streng eskortering spadserede vi til Nyboder Skole, her var en meget stor klinik, der modtog elever fra de mindre skoler i byen. Den første gang vi var der, blev de fleste af elevernes mælketænder brutalt hevet ud, især en af tandlægerne var skrap, hun havde en hvid ble om håret og blev hele skoletiden år for år kaldt for Det borende X. Et af de efterfølgende år var vi et par stykker, der var blevet så bange for tandlægebesøget, at vi stak af på vejen til skafottet, det blev straffet med tre slag af bambusstokken og så tilbage til Nyboder Skole.

Når man tænker tilbage på skoleårene, var der mange gode og mindre gode oplevelser. De gode klassekammerater, hvor alle 36 elever i klassen næsten fulgtes ad i alle 7 år, gav et godt sammenhold, de stærke hjalp de svage med lektier osv. Selvfølgelig var der forskel på klogskaben og kræfterne mellem så mange drenge, og slåskampe kunne ikke undgås i frikvartererne. Klassen havde sin førerhan, som var både den stærkeste og dygtigste, men kunne blive noget så hidsig, en dag røg hans ene træsko af og han have kun strømpeskafter på med en bred elastik ned omkring foden. Nok var han stærk og dygtig, men det viste også hvor fattige kår han kom fra.

I det hele taget var elevernes beklædning under krigen ikke noget at råbe hurra for, det var for det meste omsyet genbrugstøj, først efter krigen kom der tøjhjælp sendt fra Amerika.

Bøgerne vi havde dengang var alle gamle og lasede, dog var der en ny bog: Vi havde opdaget at en boghandler i Sølvgade solgte regning-facitlister. Vi var meget nervøse for at komme i forhør hos boghandleren, men fik dog købt nogle eksemplarer, og så var der til stor undring for regnelæreren rigtig mange der pludselig havde regnestykkerne rigtige. En for en kom vi i forhør, og en farisæer brød sammen, og hele klassen var afsløret og blev straffet med en eftersidning.

I de senere klassetrin skulle vi skrive med blæk, det var meget svært for mig, da jeg er decideret kejthåndet og derved tværede det skrevne ud. Læreren tog ikke hensyn til mit handicap, jeg skulle lære at skrive med

højre hånd, det gik så galt at min venstre hånd blev bundet til bænken. Læreren sagde ”Der kan du se, du kan jo godt,” han opdagede aldrig at jeg vristede den bundne hånd fri og skrev med venstre hånd. Først i allersidste klasse kom kuglepennen på markedet, og det til stor lettelse for en kejthåndet.

I 6. og 7. klasse havde vi med mellemrum skriftlige standpunktsprøver. Til en af disse var der en fæl oplevelse, der skulle i et diktat skrives franskbrød, og alle i klassen skrev franskbrød undtagen den stærkeste og dygtigste i klassen, han gik som sædvanlig hjem med et 6-tal.

I marts måned 1945 skete der en oplevelse, som står stærkt i hukommelsen, Shellhuset i København blev bombet af engelske flyvere. På skolen blev der ringet på en særlig måde, der betød at vi skulle gå i kælderen alle sammen. Vi havde netop haft tegnetime, og min opgave som ordensduks var at bringe tegnelærerens tunge kasse med alle tegnerekvisitter ned i et andet klasseværelse, da jeg på vej ned af trappen gjorde et kort ophold og jeg ud af vinduet så en engelsk flyvemaskine komme drønende uhyggeligt lavt over skolen. Jeg blev så forfjamsket, at jeg tabte kassen ned alt dens indhold ned ad trappen, de små fine porcelænskar gik i tusinde stykker. Flyvemaskinen var blevet ramt og faldt ned i Fælledparken tæt ved skolen.

Danmark blev ved krigsafslutningen overrendt af tyske flygtninge, som blev indlogeret på mange af Københavns kommuneskoler. Derved blev der fundet alternative undervisningssteder, vi blev flyttet til Fredenskirkegårds krypt, den lå tæt ved skolen, så skolevejen var for de fleste den samme. Her var ingen borde til os, så på de hårde bænke var undervisningen så som så. Inden vi kunne komme tilbage efter krigen skulle skolerne gøres rene og desinficeres, hvortil blev brugt meget skrappe midler, der i lang tid efter gav store lugtgener.

Det var en hård tid dengang at gå i skole, så jeg glædede mig til sidste dag og som fjortenårig at komme ud og finde en læreplads, der blev til en plads som blikkenslagerlærling.

